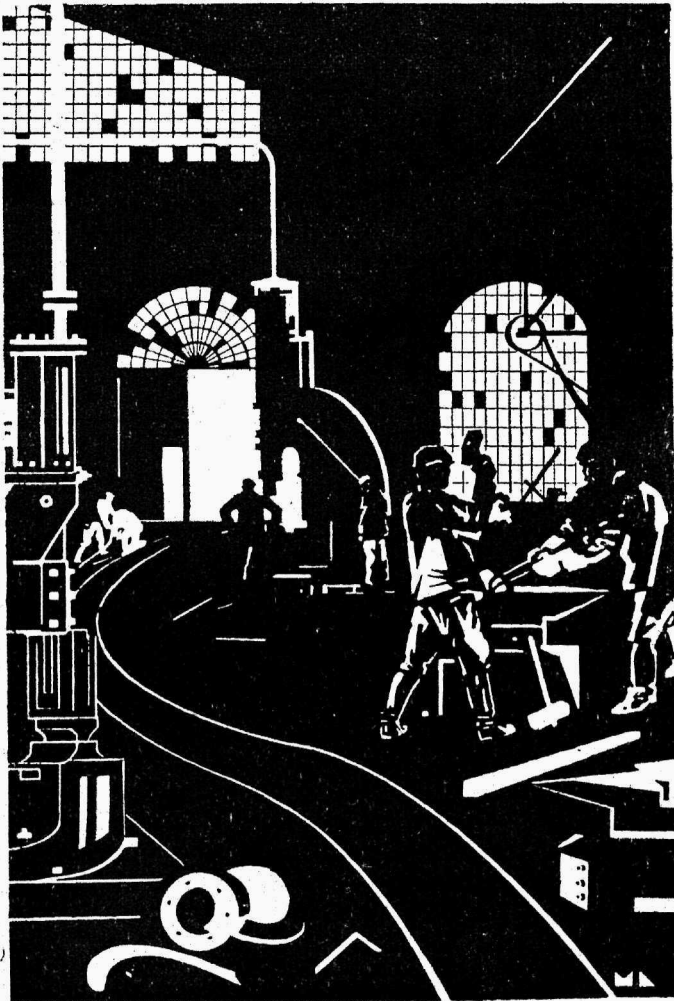

Klassivõitlus

Riigiraamatukogu

2033

№.....

M. Dobrotovski

Sepatöökojas

Kümne aasta eest

Tsaariwõimu kokkuwarisemine, aastasadasid kestnud isewalitsuslise korra langemine kümne aasta eest ei ole mitte ainult sellepolest tähtis, et ta üleilmse ühiskondlise arenemise ajaloo kaugele paistwa werstasambana seisma jääb, mille juures ühiskonna arenemistee järsku käänakut hakkab tegema. Meile, rewolutsionääridele, kes selle samba juurest siamaani läbikäidud, läbiwõideldud tee peale kui üleilmse proletaarse rewolutsiooni esimese järgu peale waatame, meile, kes tulewiku wõitluse tarwis tähtsaks peame kõiki minewiku õpetundisi, meile on weebuarirewolutsiooni sündmused eestkätt tähtsad oma sisemise arenemise, sisemiste ajujõudude poolest.

Õigusega ja põhjendatult seadis sm. Lenin kohe omas esimeses kirjas, mis ta weebuarirewolutsiooni kohta kirjutas, küsimuse üles: kuidas wõis see aastasadasid kestnud ja 1905—1907. a. kõige suuremates, üldrahwalistes klassiwõitlustes kõigest hoolimata püsima jäänud tsaariwalitsus nii kergeste ja kiireste kokku wariseda? Mõni lühike päew tugewat lainetust, ja uhkest tsaariwalitsusest olid ainult waremed järele jäänud.

Muidugi, ajalugu imesid ei tunne ega tunnista; ei olnud neid siingi. Kuid oli igatahes mitme ajalooliselt tähtsa ja mõjuwa teguri kokkusattumine selles ühises tulepunktis — tsaariwõimu kukutamises. Silmapilguks ühines siin rida kõige wastuolulisemaid ühiskondlisi jõudusi, Wene rewolutsioonilistest töölistest peale kuni Lääne-Euroopa imperialistideni. Igaühel muidugi oma isesugune eesmärk ja püüd.

Imperialistid, kes nägid, kuidas tsaariwõim laguneb, kuidas ta igasuguse mõju kaotas, kartsid Wenemaa poolse sõjalise wäerinna nõrkemist, weel enam, nad kartsid õigusega, et tsarismus hädasunnil Saksamaaga omaette lepingu teeb ja sõja lõpetab, mis Saksamaale wõimaluse oleks annud oma wägesid lääne piirile koondada. Sellepärast tegid nende esitajad juba mõnda aega salaja tsaariwastast õonistamisetööd. Mitte tsaariwõimu, kui teatud wõimusisteemi wastu ei olnud nende salanõu sihitud, waid ainult tsaari isiku wastu, kelle asemel

nad teist tsaari, tugewa, walju käega walitsejat tahtsid näha.

Wenemaa kodanlus igatses parlamentlist korda; osa wabameelset kodanlust oleks heameelega wabariikigi soowinud, kuid oli, rewolutsiooni kartusel, walmis neid wagu soowisid ohwerdama ja tsaariwõimuga kokku leppima, kui see aga kindlamates kätes oleks ja „sõja wõidurikka lõpuni“ wiiks, millest kodanlus uusi kapitalikogumise alasid ja wõimalusi lootis.

Et rewolutsioon mitte selles jaamas peatama ei jäänud, kus need kihid seda soowisid, waid kohe esimese hoobiga tsaariwalitsuse kukutas ja kodanluse wõimule upitas, see ei olnud igatahes mitte selle kodanluse teenus ega „süü“, waid näitab weel kord, et ajaloo arenemine mitte üksikute kihtide soowi järele ei lähe. Rewolutsiooniweduril oli sedawõrd tugew aur peal, et ta kodanluse pidurid purustas ja konstitutsioonilise ainuwalitsuse peatusepaigast mööda tormas — kodanlise wabariigi jaama.

See oli imperialistilise sõja üks külg, mis isegi senised „liitlased“ tsaariwalitsuse wastu tegewusesse ajas. Kuid see lagunemine, millele need „rewolutsionäärid“ tõket tahtsid teha, oli liig sügawale läinud, Wenemaa kord oli üldse mädanenud: endisest mõisnikkudewalitsusest, mille najal tsaariwõim ülewal oli seisnud, oli sõjajõudude keerus ainult wari järele jäänud, kodanlus, isegi tema madalamad kihid, olid igale poole sisse tunginud; wana kord oli wõimetult pankrotti jäänud, jõu ja usalduse kaotanud. Talurahwas ja töörahwa hulgad ägasid kõige walusama surwe all. Rahutus kaswas alaliselt.

Just nagu taktikepi järel juhtis imperialistiline ilmasõda kõik ühiskondlised jõud üksteise wastu, ja siis rebenes ahel seal, kus ta kõige nõrgem oli — seal, kus feodaalne wõim oli mädanenud, kodanlus aga endale weel kindlat organiseeritud wõimu ei olnud suutnud luua — Wenemaal nimelt.

Kahtlemata mängis ilmasõda rewolutsiooni lahtipuhkemises esimese järgu tähtsusega osa. Kuid see, et juba weebuarirewolutsioon teisiti läbi läks kui seda need tahtsid, kes arwanise

olid, et nemad seal esimest wiiulit män-giwad — s.o. kodanlised ringkonnad —, ja et ta edasiarenemine hoopis teistel radadel sündis kui seda selle ilma targad ja wägewad ette aimatagi wõisid, see oli wõimalik teise tähtsa teguri mõjul: Wenemaa proletariaat oli rowolutsioonilisem kui ühegi teise maa oma, ja ta eesotsas wõitles partei, ühtsem, kindlam, rowolutsioonilisem kui ükski teine töölistepartei.

Seda Wenemaa töölisteklassi partei tähtsust ja osa 1917. a. rowolutsioonis, algades juba weebruaripörest, on raske küllalt kõrgelt hinnata. Liigagi tihti nähakse iseäranis weebruarirewolutsiooni sündmustes eestkätt ja peaasjalikult loodusjõulist arenemist, ühiskondlist tuulekeerastikku, milles üksikud ühiskondlised jõud mitte kindlalt jalul ei seisnud.

See waade ei ole mitte ükski ekslik, waid ka õige kahjulik, sest ta wõib meid ka edaspidistes wõitlustes õpetada liig palju lootusi panema loodusjõulise (stüühilise) liikumise peale. On ju see dogmaatiline „massid teewad“, mida mõnigi kord kuulda wõime, õige ligidal loodusjõulisele liikumisele.

Wäga õieti tähendas Lenin, et ilma 1905—1907. a. rowolutsioonita ja 1907—1917. a. kontrowolutsioonita Wene rahwa ja kõigi Wenemaal elawate rahwaste kõigi klasside seesugune täpne „enesemääramine“ ja nende klasside wahekorra määramine niihästi omawahel kui ka tsaariwalitsusega, nagu seda 1917. a. weebruari- ja märtsirewolutsioonis nägime, wõimata oleks olnud. Nüüd aga oli see nagu ettekanne, millel juba terve rida peaproowisi ja osalisi harjutusi ees käinud, ja kus sellepärast kõik üksikud „tegelased“, kõik ühiskondlised jõud mitte ainult üldist olukorda ei tunne, waid ka oma osa ja kohta selles ettekandes teawad ja oma „kaasmängijate“ liigutusi ning wõtteid ette arwata wõiwad.

Ja kui Lenin suurest, wõimsast, kõigewälisest „näitejuhust“ — imperialistilistest ilmasõjast — kõneleb, kes ühelt poolt üleilmse ajaloo käiku määratusti kiirendas, teiselt poolt mitmesugused ennenägemata jõuga kriisid (majanduslised, poliitilised, rahwuslised, rahwuswahelised) wälja kutsus, siis ei tohi unustada, et just enamlastepartei see oli, kes Wenemaa proletariaadi sellele

ülesandele, mis tal niihästi weebruari-rowolutsioonis kui ka hiljem täita tuli, ette oli walmistanud. Kui omal ajal mitte ainult wäljaspool parteid seiswad hulgad, waid kaugel suurel enamusel ka wälised sotsialistlised parteid ja isegi osa parteilasi siinsamas enamlaste kibedat, järelandmatut, terawat ja ägedat wõitlust niihästi wähemlaste mitmesuguste woolude kui ka mitmesuguste kalduwuste wastu enamlaste keskel tihti hukka mõistsid, asjatuks, tühjaks normiseks, juuksekarwa lõhestamiseks wõi koguni isikliseks jonniamamiseks pidasid, siis ei ole meil nüüd mingit kahtlust, et just see wõitlus kõige paremaks eelkooliks ja harjutuseks oli 1917. a. rowolutsioonile. See klasside „enesemääramine“, millest Lenin kõneleb ja millest õieti arusaamine, mille õieti hindamine proletariaadile wõimaluse andis juba weebruarirewolutsioonis juhtiwat osa etentada, see „enesemääramine“ oleks waevalt neid tagajärgi toonud, mida me nägime, kui töölisteklass, ütleme, wähemlaste prilli läbi seda oleks näinud ja wähemlaste arusaamise järele klasside tegewust rowolutsioonis hinnanud.

Poolteist aastakümnet enamlaste wärdumata wõitlust partei põhimõttele ja taktiliste küsimuste alal, proletariaadi klassiwõitluse teooria ja praktika puhtuse ja õige sihi pärast, oli selle partei tõeliseks ja õigeks töölisteklassi juhiks teinud, kes tõepoolest oskas wõitlusewäljast ja wõitlewatest jõududest selge ja kindla pildi anda; weel enam, kes ette oskas näha, missuguses sihis üks wõi teine pea- wõi abiwägi ühel wõi teisel wõitluse arenemisejärgul saab liikuma. Ainult selle tagajärjel wõis töölisteklass rowolutsiooniwõitluses algusest peale, nagu üteldakse, algatust oma käes pidada. Ainult selle tagajärjel wõis see liikumine nii kiireste — kaheksa päewaga — oma esimese ülesande lahendada. Ainult selle tagajärjel oli proletariaadil wõimalik liikumist kindlal joonel proletaarse rowolutsiooni poole juhtida ja — Oktoobris wõita.

See weebruarirewolutsiooni õpetund on igatahes üks kõige tähtsamaist, mida kõige tõsisemalt ja sügawamalt omandada tuleb — kasutamiseks meie tulewastes wõitlustes ja meie käesolewas ehitustöös.

H. P.

Vive la Commune!¹

Kui jälle aasta keerul seisatub
samm Père Lachaise² surnuaia nõgus nurgas,
kus oli kommunaare wiimne wõitlusurgas,
kus waibus nende wiimne wisa wastupanek, —
mu silme ette kerkib keset kewadsuwe,

kesk helget Maid Pariisi mägismaa —
Belleville,³ Menilmontant ja Père Lachaise . . .
Montmartre kõrgelt seinalt awaneb mul waade
Pariisi üle — üle õudse linna,
kus suitswail aherwartel tardub wõitlejate weri,
kus uulitsatel uitwad schaaakalite salgad,
kes werejanu tiirastuses metsikumal tujul
kui raisakullid täitwad oma kättemaksu iha
weel korjustegi kallal.

Nad meeletuses, millel pole inimlikku piiri,
nüüd kustutawad wiha wõidetute kallal,
kes olid julgenud kätt tõsta püha „korra“ wasta
ja teostada „wendlust, wabadust ja üheõiguslust“,
mis aastakümned kuldsel kirjal oli ehtind esikülgi
neil — w a n g i k o d a d e l, kus kõdunesid wabadusewõitlejate hulgad . . .

Nüüd mürisewad jälle tõllad, kostab kabjaplagin Elysées,⁴ bulwaaridel,
ja Louvres, Tuileries on rõõmupidu täies hoos;
seal surutakse wastamisi õnnel kätt,
et wiimaks ometi on rinnalt langenud see kohutawam koletis —
Kommuun . . .

See elab wiimseid tunde weel seal, ülewal,
Lachaise kalmuaja kiwimüüri pääseteeta kurus.
Ta wõitleb edasi, kuis wõidelnud ta terve eluea . . .
Ei ole pääsmist enam: kingult külwab surma
Thiersi⁵ timukate wägi kahurite suudest;
ei ole pääsmist enam — surm wõi wõit,
teed kolmandat ei tunne klassisõda otsustawal pilgul.

Ja mässides end punasesse wõitluslippu
Kommuuna kangelased wõtwad wastu surmakuuli,
ning weri punane, kui leeki wõitlustuli,
kui wabaduse lõõmaw koi,
wiib rinnust elu . . .

Ja päikseküllalises kewadsuwe õhusinas,
kus wenib aherwartest kerkiw sinisuitsu wina
kui õrnaist õrnem leinaloori sõba üle wõitluswälja,
kaob wirwendades kangelaste wiimne surmaeelne hüüe:

„Vive la Commune!“

Pool aastasada puhunud Kommuuna kalmu üle karged tuuled,
uus elu hauast tõusnud — wõimas, keew;
uus sugupõlv on sirgunud Pariisi „mägedel“,
kust jälle alla wõitlusele tõttab proletariaat.
Montmartrest Pere Lachaiseni nüüd kostab jälle sõjahüüd,
täis jõudu, julgust, teadwust, wõidurõõmu:

„Vive la Commune!“

6. III. 27.

H. P.

¹ Witw la kommüün — elagu Kommuun. ² Päär-Laschees'i. ³ Bellwill, Menilmontaan, Monmartr'e — on Pariisi põhja- ja põhjaidapoolsed mägised linnaosad, kus peajasjalikult töölised elawad ja kus wiimsed kommuunawõitlused peeti. ⁴ Elysées (Elisee) on toredam sõiduulits Pariisi südalinna; Louvre (Luuwr) on endine kuningate loss (nüüd muuseum), Tuileries (Tüleriit's) — park Louvre taga. ⁵ Thiers (Tiäär'i) oli Prantsuse kodanlise walitsuse pea, kes Kommuuna weresauna korraldas.

Märtsirewolutsioon Eestis

(M ä l e s t u s e d)

Iga uus kokkupõrge, mis tsaari-wägedel Saksa omadega oli, maksis Wenemaale määratumaid ohwrid ja näitas nagu peo peal isewalitsuslise korra mädanenud ja langenud iseloomu. „Seltskonnas“ tundus surmahirm, pettumus ja äärmine kindlusetus homse päewa kohta. Wäerinnal kaswas wäejooksikute arw määratusuureks. Distsipliin langes, ohwitserkond kaotas wõimu soldatite üle, lahingus said nad otsa nii wõõraste kui oma soldatite kuulidest. Tsentraliseeritud aparadi kohutaw bürokratismus, sõjakunsti täielik puudumine, ilma andeta wäejuhid, wõimumeeste isiklikud arweõiendamised, kadedus ja usaldamatus üksteise ja kõrgema wõimu wastu, — kõik see oli siin segamine ja muutis sõjawäe mädaks surnukehaks. Wäe seljataga oli asi weel halwem. „Sõda wõidurikka lõpuni“, selle hüüdsõna all olid seltskondlised jõud koondatud. Kuid need jõud, mida neistsamadest walitsetest kodanlistest ühiskonnaklassidest koondati, kandsid sedasama mädanemist hukkuwa tsarismuse lagunewasse sisteemi.

Näib et mitte kuskil see tsarismuse lähenew hukkumine nõnda terawalt silma ei torganud kui Tallinnas, Peeter I merekindluses. See kindlus oli nii merekui ka maa-wäerinna piirkonnas, ja pealeselle oli ta wäeseljatagusega wäga seotud; siin puutusid kokku mere- ja maa-wäe- ning tsiwiilwõimud. Tallinna sadamas olid Inglise weelused paadid, mille ohwitserid ja madrused aegajalt linnas ümber jalutasid, et ühendust liitlasega ja Inglise abi wälja paista lasta.

Hoolimata kõige waljumast tsensuurast tundus weebruari lõpul (wana kalendri järele) kindluses nagu kõue liginemist. Sõjawäewõim nägi, kuidas tal pind jalgade alt ära libises. Tegelikult isewalitsust enam ei olnud; ta elas weel ainult paberil. Weel ei astunud põhijõud — töölised, soldatid ja madrused — wälja, kuid see oli ainult minuti, tunni, päewa küsimus. Sõjawäewõimud kipusid ikka enam seltskondlistele olustele lähenema. Ka siin ei tunnud nad kindlat pinda, sest see seltskond seisis wabrikantidest, kooliõpetajatest, õigus-

teadlastest, tsiwiilametnikkudest ja iga-sugustest „elanikkudest“ koos. Kogu see mitmekesine publik ei esitanud mingit jõudu ülesande otsustamiseks, mille imperialistline sõda ette seadis. Hulgad sirutasid juba kätt sõjariistade järele; niisugusel korral on elanik halwaks toeks sõjawäewõimudele.

Ja 2. märtsil hakkas mõni sada Bõkeri ja Wen-Balti tehase töölised linna liikuma. Turuplatsil tekkis miiting. Sel miitingul astus muuseas „seltskonna“ esitaja — sõjatööstuse komitee esimees Aljantshikow üles, kes samal ajal — Balti puuwillawabriku direktor oli; kuid töölised wõtsid teda waenulikult wastu. Juba sel miitingul nägi „elanik“, et ta surnultsündinu on; sõjawõimud nägid aga, et tema peale loota ei maksa.

Platsilt liikusid töölised sadamasse, kus sõjalaewad „Admiral Makaarow“, „Bogatõrj“, „Oleg“, „Andrei Perwo-swannõj“, „Rjuurik“ j.t. seisid. Laewade meeskonnad olid allruumides kinni. Töölised awasid sadamas miitingu, ja warsti tungisid „Admiral Makaarowi“ madrused laewaruumist wälja, selle järele teised. Siit liikusid töölised ühes sõjariistus madrustega linna tagasi ja tormasid wangimajade kallale. Algas nende lõhkumine. Algul asusid madrused peawahi kallale, mis S. Tartu maanteel oli ja kus sõjawäelasi kinni peeti; siin pani wahtkond sõjariistus jõuga wasta ja siin algas omapärane piiramine. Teatawaste wiib S. Tartu maantee „Dwiigateli“ tehase juure, ja siin raionis elas üldse palju töölisi. Nii ehk teisiti kogus siia warsti weel peale Koplast tulnud tööliste ja madruste palju töörahvast, naisi ja lapsi, kes tulewahetamisest hoolimata kahelpool peawahti suured rahwapilwed sünnitasid. Naised julgustasid piirajaid. See mõjus iseäranis madruste peale. Kuna neil kõigil püssa polnud, wõtsid nad neid üksteiselt, astusid kordamööda uulitsa keskele ja lasksid aeglase rahu-likkusega peawahi peale, nagu oleks see märgilaskmise harjutamine olnud. Kuid nõnda keset uulitsat seistes olid nad ise heaks märgilauaks sissepiiratutele, kes möödalaskmata tuld andsid. Haawatu

wiidi ära, ja tema asemele astus iga kord, pealtwaatajate kiiduawaldustel, järgmine. Osa wabakslastud soldatitest ja madrustest ühines piirajatega. Warsti jäi laskmine peawahi poolt seisma; osa wahtidest oli maha lastud, osa põgenes hoowi kaudu ära. Kui siin nõndawiisi tööga lõpule oli jõutud, liikusid hulgad selleaegse wangimaja „Paksu Margareeta“ ja Toompea wangihoone juure, teel politseijaoskonde lõhkudes.

Keegi ei teadnud, kus poliitilised wangid on. Teel tõendas keegi, et nad „Paksus Margareetas“ olla. Peahulgad liikusidki sinna. Warsti kõneldi, et siin poliitilised wangid 1906. a. saadik kinni olla. „Paksu Margareetat“ hakati kiwi haawal laotama. Ja weel kaua pärast seda, umbes nädala wältel, laotati seda wana türmi, et wangisi ära päästa, mis seal pidid sisse müüritud olema. Hulgad nõudsid siia mitu korda komisjonisi, arhitektorisi wanade plaanidega, — ikka otsiti sissemüürituid taga. Kuid nii ei leitudki kedagi.

Wangimajadest pääsis palju kaela-kohtulisi kurjategijaid wabaks. Algasid rüüstamised. Iga politseijaoskonna juures põlesid tuleriidad, kus politsei raamatuid ja paberisi põletati. Kusagil rüüstati wiinamagasini, ilmusid joobnud, algasid korratu laskmine, tekkisid tulekahjud: pandi terve rida lõbumajasid põlema; linna ähwardas tulehädadoht.

Börsehoones, kus enne sõjatõustusekomitee töötas, kogusid endid seltskonna esitajad kokku. Siia ilmusid ka sõjariistus ülestõusu toimepanijad. Loodi rahwamiilitsa-komitee. Mind waliti selle komitee sekretäriks. Esimeheks oli Seedow. Komitee andis üleskutse wälja:

„Täna öösel asutati Tallinna sõjatõustuse komitee ruumides (Pikk uul., 17) Rahwa Miilitsa Komitee, et kodanikkude julgeolekut ja warandust kaitsta. Kodanikud, kuulake seda komiteed ja usaldage teda ja tema poolt loodud miilitsat. Komitee liikmeid võib ära tunda walgest sidemest, mida käel kantakse.

Rahwa Miilitsa Komitee.“

Määratusuurel arwul ilmusid komiteesse sõjariistus madrused, soldatid ja töölised; neist korraldati kohe aparaat miilitsionääride registreerimiseks raioonide järele; polgud andsid sanitaaride salgad;

pandi liikuma tuletõrjekomandod, et tule laialilagunemisele piiri panna jne. Anti käsk sõjariistu ära korjata ja neid komiteesse tuua. Anti järgmine lendleht wälja:

„Teadmiseks miilitsionääridele. Esimene abi õnnetusejuhtumise korral. Alaline walwekord (päewal ja ööl): 1) Linna ambulatoorium, S. Tartu maantee nr 24, 2) Linna ambulatoorium, Lai uul. nr 40.“

Kõik lõbumajad olid maha põletatud, kõik politseijaoskonnad ja wangimajad ära purustatud; oli mõni surnu ja wäike arw haawatuid. Rewolutsioon Tallinnas läks kohe organiseeritud teed mööda. Juhtimine oli faktiliselt WSDTP (e) käes, kuna miilitsakomitee kodanline osa alati puudus. Esimesel neljal päewal tuli wahetpidamata walwekorral olla, nii päewa kui öösi.

Kord öösel, kui ma patrullisi rewiddeerisin, kuulsin kisa ja hüüdeid: „Pana ta seinä ääre! See on prowokaator!“ Keegi karjus winguwal häälel wastu, kuid mida, ei olnud wõimalik aru saada. Kui ma juure läksin, selgis, et see oli Inglise madrus weealuselt paadilt, natuke „lõbusas“ tujus. Ta wehkles rewolwriga ja kõneles midagi. Mul tuli meele, et ta ennast kui sotsialist registreerimas käis, kes oma kohuseks pidas tsaariwalitsuse wastu wõitlejatele abiks olla. Ta saadeti pead selgeks magama. Pärast tuli teda tarwis.

3. märtsi õhtuks panid kõik tehased ja sõjawäeosad nõukogu-saadikute walimised toime. Kui nõukogu kokku oli astunud ja oma asutused loonud, andis ta järgmise teadaande wälja:

Граждане г. Ревеля!

3-го марта на общемъ собраніи представителей рабочихъ, арміи и флота состоялось сформированіе Совѣта рабочихъ и воинскихъ депутатовъ города Ревеля, а также организованъ Комитетъ народной милиціи.

Исполнительный Комитетъ Совѣта рабочихъ и воинскихъ Депутатовъ приглашаетъ все население города Ревеля къ полному подчиненію распоряженіямъ какъ Совѣта Депутатовъ, такъ и Комитета милиціи и особенно заботиться о сохраненіи полного порядка, являющагося залогомъ нашего успѣха въ достиженіи свѣтлаго будущаго родины.

Всѣ заявленія, жалобы и различныя предложенія должны сообщаться Исполнительному Комитету Совѣта Депутатовъ.

Исполнительный Комитетъ Совѣта Депутатовъ и Комитетъ народной милиціи засѣдаютъ въ зданіи Городской Думы круглыя сутки.

**Исполнительный Комитетъ Ревельскаго
Совѣта рабочихъ и воинскихъ Депутатовъ.**

4-ое марта 1917 г., 3 часа утра.

See on Eesti keeli:

Tallinna linna kodanikud!

3. märtsil loodi tööliste, sõjawäe ja sõjalaewastiku esitajate üldkoosolekul Tallinna linna tööliste ja sõjawäelaste Saadikute Nõukogu; ühtlasi organiseeriti Rahwamiilitsa-komitee.

Tööliste ja sõjawäelaste Saadikute Nõukogu Täidesaatew Komitee kutsub kogu Tallinna elanikka igapidi nii Saadikute Nõukogu kui ka Miilitsakomitee korraldusi täitma ja iseäranis täieliku korra alalhoidmise eest hoolt kandma, mis kodumaa parema tulewiku kätewõitmise kordamineku pandiks on.

Kõik teadaanded, kaebtused ja igasugused ettepanekud tuleb Saadikute Nõukogude Täidesaatwale Komiteele saata.

Saadikute Nõukogu Täidesaatew Komitee ja Rahwamiilitsa-komitee koosolekud kestawad kogu ööpäewa wältel Linna Wolikogu hoones.

Tallinna tööliste ja sõjawäelaste
Saadikute Nõukogu Täidesaatew
Komitee.

4. märtsil 1917. a. Kell 3 hommiku.

Sellejärele anti välja „päewakäsk nr 1. Tööliste ja sõjawäelaste saadikute nõukogude täidesaatew komitee nõuab politsei, sandarmiwalitsuse ja kaitseametnikkudelt, et nad kuni kella 12 päewal 5. märtsil kõik nende käes olewad külmad ja tulesõjariistad saadikute nõukogu täidesaatwale komiteele ära annaksid, mis linnawolikogu hoones koos on. Kõik need, kes seda käsku ei täida, loetakse kodumaa wastasteks. Tööliste ja soldatite saadikute nõukogu täidesaatew komitee. 4. märtsil 1917. a. Kell 3 hommiku.“

Nõnda oli siis wõim kindluses kuni 4. märtsini tegelikult ülestõusnud hulkade käes, kelle ajutiseks juhiks rahwamiilitsa-komitee oli, mis töölistest, madrustest ja „elanikkudest“ koos seisis.

Üleskutse „Tallinna linna kodanikkudele“ awaldamise silmapilgust — kell 3 homm. 4. märtsil — läks wõim Tallinna t. ja s. saadikute nõuk. täidesaatew komitee kätte. Nõukogu miilitsakomiteesse läks senine miilitsakomitee terwelt, kuna ta oma asjad ja suure hulga sõjariistu esimesele ära andis.

Kord siin, kord seal tekkisid weel wäiksed plahwatused. Nii tuli 3. märtsi õhtul kell 9 teade, et 3. kindluse suurtükiwäepolgu Peterhofi taga, kindluse piirkonnas, 6 ohwitseri ära on tapetud, 4. roodus üks. Igalpool kindluse garnisoonis oli ohwitserisi, keda soldatid wihkasid. See eeskuju wõis teistele wäeosadele külge hakata ja wõis üleüldine organiseerimata arwepidamine alata, ja selle tagajärjel oli korralagedust karta, kuna kindel rewolutsiooniline organisatsioon puudus. Ärahirmunud kindlusestaap, eesotsas kontr-admiral Leskow, ilmus komiteesse ja palus abi; komandandi piiramata wõim oli kogu oma jõu kaotanud. Waatamata surmawäsimuse peale otsustasin ma nõukogu pealekäämisesel siiski kohale sõita, kuna ma eesmärgiks seadsin seda suurtükiwäepolku oma poole wõita; seal oli üks enamlane ja kaks anarhisti teada. Kell kolm hommiku wiis erakorraline kindluserong minu Peterhofi; kuidagi seltsis minule ka ülemalnimetatud Inglise madrus.

Wersta kaks siinpool kasarmuid, mis metsas seisis, piirasid meid wahid sisse. Ülestõusnud polk kartis rahustajaid Tallinnast ja oli sõjajalal. Wilede ja püssipaukude signaalide all sõitsime kasarmute juure. Määratusuur söögitoa ruum oli puupüsti sõjariistus soldatisi täis. Hädawaewalt walgustas ruumi rippuw lamp. Waikides, mõrumeelselt ja usaldamatusega wõttis meid see kogu wastu.

Kõigepealt teatasin koosolekule Tallinna tööliste ja sõjawäelaste saadikute asutamisest. Kuulsin hüüded: „Mis nõukogu see on?“ Pärast seletuseandmist segati jälle wahel: „Kas on õige, et meie wastu kasakaid ja suurtükiwäge saadetakse?“ Kui ma seletasin, et seda ei ole ja ka edaspidi nõnda ei tehta, kuulus nagu kergendatud hingetõmme ruumis, kuna tahtmata liigutuse juures sõjariistade kolin ja klirin kostis. Keegi hüüdis: „Meie suurtükid on staabi pihta sihitud. Sureme, aga alla ei anna!“ Saalis tõusis liikumine, üldne müra. Laud praksatas ja murdus; hulk inimesi, kes sinna peale olid roninud, kukkus põrandale. Kutsuti korrale. Pärast seda kõnelesin tund aega, ilma et keegi oleks seganud. Lõpul lugesin Petrogradi nõukogu päewakäsu nr 1 ette (auandmise

ärakeelamine jne). Siis pandi nõukogu saadikute walimine toime. Pealeselle astus Inglise madrus üles, kes terwitusega isewalitsuse kukutamise puhul algas. Puudulikud Wene keeles, suure kätewehklemisega, mis koosoleku ühiselt naerma ajas, kinnitas ta, et ka nemad, Inglise madrused ja soldatid, koju jõudes oma kuningaga ja kodanusega lõpuarwe ära peawad selle eest, et need üleilmse tapmise, s.o. imperialistilise sõja organiseerisid.

Miiting lõppes kui juba hommikuämärik käes oli. Sel ajal tuli telefonogramm, et 4. roodus weel üks ohwitser on ära tapetud. Tuli sinna sõita. Miitingule kogusid soldatid neist roodudest ja batreidest, kes esimesest koosolekust osa ei wõtnud. —

Tuleb tähendada, et kogu oktoobri-eelse aja wältel ja siis oktoobrirewolutsiooni ajal see suurtükiwäepolk enamlaste poolt oli. Iseäranis oli tubli ja aitas palju kasakate wastases wõitluses 4. rood kaasa, kui Kerenski saadikud ja kasakatesalgad Petrogradi ja Tallinna wahet käisid.

Saadikute nõukogu hakkas tööle. Kahe päewa pärast andis ta päewakäsu nr 2 wälja: „Tallinna tööliste ja sõjawäelaste saadikute nõukogu otsuse täitmiseks nõuab täidesaatew komitee: 1) kõigilt Tallinna wabrikutelt ja tehastelt 8-tunnilise tööpäewa sisseseadmist, 2) töölistelt tööleasumist 6. märtsil ja 3) garnisonilt ning merewäeosadelt igapäewasele õppusele asumist. Tööliste ja sõjawäelaste saadikute nõukogu täidesaatew komitee.“

Tehased ja wabrikud hakkasid suitsema, soldatid ja madrused asusid oma õppusele.

Nii sündis märtsirewolutsioon ilma suurte ohwritega Tallinnas.

Muidugi mitte kodanlus, mitte mitmekesine „elanikkude“ kiht ei teinud seda rewolutsiooni, waid tema tegid töölistes, soldatid ja madrused. Üksmeelsus, millega see sündis, kindlustas juba ette wõidu. Ja kindel usk wõidusse nõrgestas närwilikkust ja korralagedust. Hulkade organiseerimine sai paari päewa jooksul tõsiasjaks. Nii kiirelt lõigati Tallinnas isewalitsuse mädapaise lõhki.

Igaüks, kes neist lühikestest märtsirewolutsiooni-päewadest osa wõttis, sai

lõpmata hulga usku selle rewolutsiooni edasiarenemisesse. Juba märtsirewolutsioon sündis üleüldise, kuigi wäljaütlemata waenu tähe all — imperialistilise sõja wastu; selle sõja lõppu igatseti. Juba märtsis kostsid hüüded, et soldat wintpüssi käest ei paneks. Kõik see, mis meeltes kääris, mida loomusunniliselt tunti ja mis toorel, laialipillatud kujul olemas oli, see sai järsku selge kehakuju sm. Leenini põhilausetes. Algas ajajärk, kus hulkadesse neid põhimõtteid tuli istutada, milleks tarwis oli koguni lühike, kuuekuuline tähtaeg. Sellest ülesandest said kõigepealt Tallinna töölistes, siis ka soldatid ja madrused tagajärjekalt jagu, waatamata keerulistest rahwuslistest tingimistest. Haruldase klassilise taktitundega oskasid Eesti töölistes edaspidist wõitlust jätkata, ilma et nad wahekorde wenelastega, lätlastega jne oleksid terawaks ajanud.

Tuleb meelega niisugune wäike juhus. Mõõda Narwa maanteed liigub mitmetuhandapealine meelegaawaldus. Temast wõtawad osa töölistes, soldatid, madrused, elanikud. Esimest korda riputab Eesti kodanlus oma rahwuslised lipud wälja. Päikesepaisteline ilm; muusik mängib; mitmel keelel kõlab „marseljeese“, ja korruga hakkawad mõned madrused neid tuliuusi lipukesi maha rebima. Eesti elanik wõpatas. Teatud segadus. Korruga astuwad Eesti töölistes wälja ja hakkawad ise, „marseljeeset“ lauldes, neid lippusi maha kiskuma. Madrused märkasid oma wiga, ja keegi neist ei astunud enam wälja, kuid kõik lipud kisti maha, ja juba Eesti tööliste poolt.

Pärast hakkas kodanlus oma koosolekutel selle üle huluma. Kuid Eesti töölistes wõtsid selle wäljaastumise eneste peale ja sumbutasid selle wahejuhuse niiviisi ära. See oli suurepärane klassiwoitluse õpetund, mida ei tohi liig madalalt hinnata, kuna sõjariistus hulkade wähest poliitilist küpsust silmas tuleb pidada.

Ja märtsirewolutsiooni kümnendal aastapäewal ei saa tulist soowiawaldust maha suruda:

Elagu Eesti töölisteklass ja tema lähew sotsialistiline rewolutsioon!

I. Rabtshinski

„Pahempoolne“ walitsus Lätis

Juba mõnda aega on Lätis sotsiaaldemokraatlike enamusega walitsus. See walitsus astus wõimu juure silmapilgul, mil majanduse katastroofiline seisukord üldist tunnistamist leiab.

Wäiketööstus (suurtööstust Lätis ei ole), mis kõgu oma lootused suurte kasude peale pani, mida tööliste ääreta kurnamise ja rõõwimise teel, pidi saadama (tööpalkade maksmata jätmine), põeb rasket kriisi, millest wäljapääsu ei ole. Kaupasi ei ole kuhugi müia, sest waeseks jäänud rahwa ostujõud on äärmiselt langenud, normaalselt töötawad ainult paberiwabrikud, mis N.S.W. Liidu tarwis tööd teewad.

Kaubanduses on ka täieline seisak — puuduwad ostjad. Pankrott ligineb terwel wäerinnal. Rahakurss langeb. Kuid igasugused saherdajad ja kõrgetel kohtadel seiswad kroonuwardad ootawad seda silmapilku kannatlikult, lootes oma wõlgasi maha kustutada ja saherdamisega oma taskuid täita. Kuid töölistel ei ole mingit lootust pankrottijäänud ettewõtjatel oma tööpalka kätte saada ega tööd leida. Tööpuudus kasvab alaliselt, mitte üksnes linnades, waid ka maal.

Äärmiselt raskeks on muutunud ka „uute peremeeste“ — asunikude, nende sotsiaaldemokraatlike maauuenduse ohwrite — seisukord. Maksude ja riiklike laenude protsentide tasumine on majapidamiste sissetulekutest palju kõrge-mad. Selles kitsikus müüwad asunikud talukraami ja wiljatagawarasid. Kewadeks on kariloomad ja wili suurel osal rikaste talunikku-kude käes.

Niisuguse seisukorra juures pidas Alberingi-Ulmanise walitsus tarwilikuks walitsemiseohjad sotsialistide kätte anda ja sellega wastutuse alanud majanduslike lagunemise eest nende oladele weeretada. Uus walitsus kujutab enesest sotsiaaldemokraatia koalitsiooni mitmesuguste wäikeste rühmadega, esimeses järjekorras „demokraatlike keskerakonnaga“, linna wäikekodanlike ja angeldajate parteiga, kellel mingisugust kindlat poliitilist ilmet ei ole ja keda ainult isiklik omakasu ja rikkakssaa-mise püie juhib; teiseks, nõndanime-

tatud „sotsiaaldemokraatlaste-wähemlaste“ rühmaga — wäikekodanlike haritlastega, kelle ainukeseks püüdeks on saada kohte walitsuses, et muretseda oma inimestele hästi maksetawaid ametisi. Pealeselle toetawad uut walitsust parlamendis mõned vähemusrahwuste esitajad.

Missuguse programmiga astusid sotsiaaldemokraadid uude walitsusesse? Kui korwale heita harilikud sõnakõlksud „demokraatia kaitsmisest ja alalhoidmisest“, majanduslike elu ülesehitamisest jne, siis oli sotsialistide programmis kaks punkti, mis laialiste hulka-de tähelpaneku oma peale wõisid tõmmata, s. o. tagatislepingu sõlmimine N.S.W. Liiduga ja tsariaegsete streigi- ja koosolekuteseaduste ärakaotamine, mis seni-ajani Lätis weel makswad olid ja on. Kuid walitsuse deklaratsioonis, mida peaministe Skujeneeks seimi kõnetoolilt ette kandis, on ka need punktid seimi parempoolsele tiwale suupäraseks teh-tud. Tagatislepingu punktile on juure lisatud, et Lätimaa „tegutseda täielikus ühesmeeles Eesti- ja Soomemaaga“. Kuid see on sama seisukoht, millel omal aja seisis endine Ulmanise walitsuse wälisminister. Ei ole mingisugust alust oletamiseks, et uue walitsuse wälispoliitika põhimõtteliselt milleski lahku läheb endise walitsuse poliitikast. Nagu Ulmanis, nii ei otsi ka Zeelens wahekordade lahendamist N.S.W. Liiduga mitte sealt, kust teda otsida tuleks, waid Tallinnast...

Uue walitsuse sisepoliitikast peab sedasama ütleva. Uue walitsuse ametlik häälekandja „Social-demokraat“ kirjutab, et uue walitsuse poliitika „põõmal juhtumisel“ wõib olla „kodanlik-demokraatiline“. Pahemal juhtumisel saab ta muidugi kodanlik-fasshistline, nagu ta oli lahkunud walitsusel. Kui sotsialistid enne walitsuse kujundamist laialdastest wäljawaadetest pasundasid, siis taganewad nad praegu terwel wäerinnal, teatades, et töölistel ei peaks palju ootama ja walitsuse jõudu liialt hindama, sest walitsus saab ainult tulewikus oma programmi läbi-wiimist ette walmistada.

Amnestiast poliitikawangidele, wõitlusest kroonuwarastega, otsustawast wõitlusest majanduslise lagunemise kõrwaldamiseks ei räägita sõnagi; selle asemel korutatakse ainult igasuguseid sotsialistide-targutusi „wõitlusest parem- ja pahempoolse hädaohu vastu“. Wõitlust „pahempoolse hädaohu“ vastu on walitsus juba alanud, mille tunnistuseks on hulgalised pahempoolsete tööliste kinniwõtmised Riias, kuid wõitlusest fasshistidega ei ole midagi kuulda.

Leedu fasshistilisest riigipöõrest ei saanud sotsialistid waikides mõõda minna, kuid neil polnud muud midagi öelda, kui töölisi sellega rahustada, et Lätis on seisukord teistsugune, et Läti fasshistid on juba saanud „raskeid hoopisi“ ja ei sõanda riigipöõret ette wõtta; see tähendab, et Leedu sündmuste kordumist ei pruugi Lätis karta. Kas on see nõnda? Wiimastel aastatel ei ole fasshismus Lätis mitte „hoopisi“ saanud, waid kaswanud ja arenenud. Fasshistide käes on peaaegu kogu sõjawägi, üliõpilaste ja kooliõpilaste spordiorganisatsioonid, n.n. „maakaitse“ (külakurnajate mitteamtlik sõjawägi) jne. Just pärast Kowno riigipöõret kutsuwad Lätis üleskutsed Leedu eeskujule järele talitada. Täitsa awalikult ja kindlalt kutsub üles seda läbi wiima Läti fasshistide ideoloog ja organisaator A. Berg. Uue walitsuse deklaratsiooni

arutamisel esines ka külakurnajate partei liider Kliwes ähwardusega, et tema partei wõtab kõik jõu tarwitusele, et uus walitsus kaua ei püsiks.

Kuidas wastab walitsus nende ähwarduste peale? Peaminister töötas seimi kõnetoolilt parempoolsete parteide vastu „objektiivsust“ üles näidata. Ja seda töötust täidetakse; fasshistidele on antud täieline tegutsemise ja organiseerimise wabadus, kuna pahempoolsete tööliste wasta endise fasshistlikodanlise walitsuse surwe edasi wältab. Walitsuse sotsiaaldemokraatiline enamus ei otsi laialdaste töölishulkade toetust, kes wõiks tagurluse wõidu tulekut takistada, waid toetab nimelt nende kihtide peale, kes fasshistliku riigipöõre puhul fasshistliku leeri lähewad.

Samati kui Leedu kuulsat pahempoolset walitsust, nii wõib ka Läti uut walitsust täie õigusega fasshistliku riigipöõre ettewalmistajaks walitsuseks nimetada. Lätimaa rewolutsioonilisel proletariaadil ei ole mingisuguseid pettepilte praeguse uue walitsuse iseloomu ja osa kohta. Lätimaa Kommunistline Partei paljastab sotsialistide äraandlikkust ja kodanluse toapoisi-ametit, organiseerib töölishulkasi, seda ainukest jõudu, keda tagurlus kardab ja kes kodanlust wõib takistada oma plaanide teostada: *R. Bause*

Seletuseks 17. jutuaajamise juure „Rewolutsiooniline liikumine ja praegune olukord Eestis“

(Parteikoolidele linnas ja maal)

Jutuaajamise tähtsus programmis

Tänausel õpeaastal on parteilise kaswatustöö programmi wõetud iga rahwuse rewolutsioonilise liikumise arenemise silmapilgud ja praegune seisukord. Ühes üldise partei ajaloo läbiwõtmisega läheme ka wastawa rahwuse rewolutsioonilisesse liikumisesse puutuwad küsimused läbi. Niiwiisi tutwuneme ÜK(e)P ajaloo ja tööliklassi wõitlusega ja samal ajal ka Eesti rewolutsioonilise liikumisega.

Meile, eestlastele, teeb oma rewolutsioonilise liikumise ajaloo tundmaõppimise raskeks sellekohase kirjanduse puudus. Rewolutsioonilist liikumist ei saa õppida ilma dokumentideta, niisugune uurimine ja õppimine ei saa objektiivne sündmuste walgustamine olla. Et aga tarwilist kirjandust nii kiiresti wälja anda ei saa, siis püüame siin Eesti rewolutsioonilise liikumise õppimiseks mõned põhiküsimused üles seada, saadawal olewa kirjanduse peale

tähelpanekut juhtida, mida nii juhataja kui ka kuulaja selle küsimuse läbitöötamise juures arwesse wõtku.

17. j u t u a j a m i n e

Enamlaste partei 1917-18. a. Eestis. Töölise ja talurahwa ühinemine enamlaste hüüdsõnade ümber. Maa-dekreedi teostamine Eestis enne Saksa okupatsiooni. Eesti maapäewa lõpetamine tööliste poolt. Saksa okupatsioon. Kodu-sõja algus Eestis 1918. a. Eesti „ise-seiswus“, Soome ja Rootsi wabatahtlikud ning Inglismaa sõjalaewastik. Inglise kodanluse toetus. Asutaw kogu, koosseis, rewolutsioonilise liikumise mahasurumine. Maareform 1919. a. (maaseadus kui abinõu kodanluse käes oma seljataguse kindlustamiseks). Tartu rahulepingu järele maadwõttew töörahwahulkade pettumus kodanluse ja sotside lubamiste wastu. Eesti majandusline seisukord (üldarwudes). Suurtööstuse kokkulangemise põhjused. Töölise majandusline olukord. Talurahwa kihinemine. Poliitilised erakonnad Eestis. Eestimaa Kommunistline Partei. Ametiühendusline liikumine Eestis. Wõitlus töörahwa walitsuse eest ja kodanlise walitsuse kriis 1924. a. Tööliselikumise kähgistamine ja walge terror. Tööliselikumise arenemine pärast 1925. aasta metsikut terrori.

Jutuajamise ülesanne

Jutuajamine peab näitama: 1) et rewolutsiooni eeltingimised Eestis walmsid Eesti töölisteklassil Wene proletariaadiga ühiselt imperialismi wastu wõideldes, et imperialistlist sõda klassisõjaks muuta; 2) et enamlaste mõju Eestis juba enne oktoobrirewolutsiooni suureks kaswas, mis Eesti proletariaadile oktoobriwõidu ilma suurema wõitluseta kätte tõi; 3) et Eesti kodanlus ja sotsid oma wõimu tühja koti püstitõidmiseks esitaks Saksa imperialismilt toetust otsisid, ja kui see langes, siis Inglise kodanluse paiuki peale üle läksid; 4) et kodanlisel iseseiswusel Eestis ei ole majanduslist alust ja sellepärast ta ainult imperialistlike riikide toetusel ja soowil „iseseiswa“ riigina püsib; 5) et kodanlus Eestis metsiku terrori ja tööliste ning kehwa talurahwa

tagakiusamise, nendelt igasuguse wabaduse riisumisega wõimul seisab; 6) kuidas Eesti töörahwas kommunistlise partei juhatusel wõitlust peab oma seisukorra parandamiseks ja wabastamiseks.

Põhiküsimuste ülesseadmine

A. Jõud tööliste ja talupoegade pool, wõim — kodanluse käes („kaksik-wõim“ peale weebuarirewolutsiooni)

Seda küsimust tuleb siduda 14. jutuajamisega küla liikuwas parteikoolis ja 12. jutuajamisega linna lühendatud parteikoolis. „Kaksik-wõimu“ iseloom, mis ka Eestimaal aset leidis, tuleb kuulajatele seletada kui enamlaste endise „omapärase“ hüüdsõna teostamist: proletariaadi ja talurahwa rewolutsioonilik-demokraatiline diktatuur. Tuleb alla kriipsutada, et kaksik-wõimu aluseks on see asjaolu, et imperialistline sõda ja tsaariwalitsuse kukutamine äratas kõige laiemates rahwakihtides uued tunded ja tõmbas rewolutsioonilisesse liikumisesse linna wäikekodanlased, talurahwa ja töölisteklassi. Samasugune seisukord oli ka Eestis. Enamlastepartei ei olnud weebuarirewolutsioonis ei organisatsiooniliselt ega oma mõju poolest weel nii tugew, et oleks laiad rahwahulgad oma järele wiinud, sellepärast sattusid need kihid es-er'ide kui wäikekodanliste olluste esitajate mõju alla, kuni selle partei tegewus laialistele töörahwakihtidele nende „täielist sotsialismi äraandmist, täielist kodanluse poole üleminemist“ (Leenin) oli näidanud.

Waadeldes weebuarirewolutsiooni teed oktoobrini, peab kuulaja selge ülewaate saama sellest, kuidas „kodanlik-demokraatline rewolutsioon sotsialistlikeks arenes“ — ka Eestimaal, Eesti tingimistes, mis sel ajal weel ühise suure Wenemaa osa oli. Siin on tarwis kuulajale ülewaade anda enamlaste arenemisest Eestimaal, seda eelmiste jutuajamisega sidudes, et seda kergem oleks Eesti töörahwa rewolutsioonilise wõitluse tundmaõppimiseks järgmiste ajajärkude juure edasi minna.

Selle küsimu-ae kohta lugeda: „Klassiwõitlus“ 1926. a., weebuarirewolutsiooni puhul, ja „Klassiwõitlus“ nr 81, 1927. a.

B. Eesti proletariaadi wõitlus „iseseiswuse“ esimestest päewadest kuni kodusõja lõpuni.

Siin tuleb tähelepanekut pöörata Eesti proletariaadi wõitlusele kodusõja ajal, mis üks raskematest rewolutsioonilise liikumise ajajärkudest Eestis on. Kommunistiline partei oli sügawale pöranda alla aetud. Iga klassiteadliku tööliste peale waadati kui riigiwaenlase peale. Sotsiaaldemokraatia, kes 1919. a. 41 saadikut 120 hulgast asutawasse kogusse wiis, oli kõige mõjuwam partei sel ajal. Kuid ta sai kõige alatumaks töörahwa äraandjaks. Sotsid wõtsid osa kodanlisest walitsusest, olid otsekohesteks töörahwa mahalaskmisele saatjateks (Isborski weretöö, mahalaskmised Seamae rabas, Saaremaa „rahustamine“ jne).

Selle metsiku walge terrori all organiseerus ja kaswas kommunistiline partei, awaldas suurt agitatsioonilist tegevust pörandaaluse kirjanduse wäljaandmisega ja rakukeste loomisega wabrikutesse ja küladesse.

„Kommunisti“ lendlehtedes 1919. a. kirjutatakse:

„Terwe maailm on keemas. Igalpool kapitalistlike riikide ja riigikeste soppides walmineb töörahwa wastuhakkamine. Ka Eesti wabaneb inimsoo lihunnikude werepulmast. Ka pisike Eesti kaswatab oma kaugemateski sopikestes uut rewolutsiooni. Klassiwoitlust meie ja kodanluse wahel ei lõpeta ükski demokraatlikkus, olgu need silmakirjaliselt nii head kui tahes. Praegu seisawad meie ülesanded selles, et töörahwa rewolutsiooniridasid uuesti koondada.“

„Mis peame meie ses sihis Eestis ära tegema? Wõimalikult rohke arw paremaid töölisi — tõelisi rewolutsioonisoldatisi partei ridadesse koguda, kes nii pörandaaluses tegewuses, kui ka otsustawa lahingu lõõmisel kodanlusega ning pärastises töörahwa diktatuura korraldamises eestwõtjate osa wõiksid etendada.“

„Igas linnas, alewis, kihelkonnas, külas ja mõisas kas wõi mõnemeheleline kollektiiv kindiaid parteiliikmeid korraldada. Meie partei kohus on suusõnalise kihutustööga seltsides, ühisustes, koosolekutel jne iga juhtumist

tarwitada, et ühel wõi teisel wiisil tööliste ja talurahwa tähelepanekut kommunistide lähemate nõudmiste ja lõpusihi peal peatada.“

Niisugune oli selleaegne wõitlus töörahwa wabastamise eest.

Mis tegid sel ajal sotsid? Eesti sotsiaaldemokraatia kongress märtsis 1919. a. tunnistas:

„Eesti sots.-demokr. tööliste partei esitajate osawõtmine ajutisest walitsusest wõimaldas iseseiswa demokraatlise Eesti wabariigi loomist, millest tööliklass eluliselt huwitatud on.“

Samal ajal lasti töölisi hulganaha, nende klassiwoitluse organisatsioonid pandi kinni. Seda nimetasid sotsid „wabariigi loomiseks“. Kui kodanlus seesmiste ja wäliste mõjude tõttu kartma löi, kabuhirmu sattus, siis julgustasid sotsid neid: „... ei kaotanud meie ka kõige kriitilisematel silmapilkudei meelekindlust ja lootust. Just meie astusime kindlasti ja terawalt selle paanikat sünnitawa hädaldamise wastu wälja, mis mõnest kodanlisest ringkonnast kuuldawale tuli. Me näitasime hädaldajatele, et Eesti wabariigi asi sugugi weel kaotatud ei ole, ja et paanika sünnitajad hulga paremini teeksid, kui nad hädaldamise asemel käed sõjawaelise jõu loomise tegeliku töö külge paneksid.“

See iseloomustab sotse kõige paremini, missugust osa nad töölisteliikumises mängisid ja et nad kodanlisemad olid kui kodanlus ise.

Selle ajajärgu üle tuleb lugeda:

1. W. Kingissepp, „Iseseiswuse ikke all“, lk 3—37.
2. „Klassiwoitlus“ 1920. a., nr 1-2, 3-5, lk 36—41.

C. Tööliisliikumise tõus peale 1920. aastat.

1920. a. algul lõppes kodusõda, Eesti kodanlus tegi nõukogude walitsusega rahu. Eesti tööliisliikumisesse tõi see osaliselt walge terrori laine langemise, tööliste legaalsete organisatsioonide asutamine sai jälle wõimalikuks. Kuid weel tähtsam, mille peale juhataja kuulajate tähelepanekut peab juhtima ja mida on waja uurida, see oli murrak töörahwa meeolus. Esimestel kodu-

sõja aastatel uskus organiseerimata tööliste ja küla töörahwa rõhuw enamus, et sotside lubatud iseseisew ja demokraatiline wabariik ilma rewolutsioonilise wõitluseta töörahwale need wabadused annab, mida oleks rewolutsiooni teel saadud. Kuid 1920. a. nägi tööliiklaseks, et see pettus oli. Kolmandaks iseäralduseks selleaegses tööliikumises on weel see, et esimistel riigikogu walimistel 1920. a. klassiteadlised töölistes kodanlisse riigikogusse — parlamenti — 5 kommunistlist töölist wiisid. See wiis kommunistlist rahwasaadikut, kes kodanluse metsiku tagakiusamise alla sattusid, teostasid Eestis rewolutsioonilist parlamentitaktikat suure eduga. See oli tõukeks tööliikumise tõusuhoole. Waatamata lagunewa tööstuse ja selle tagajärjel deklasseeritud tööliiklase peale, kerkiwad tööliste klassiwoitluse organisatsioonid hoolimata terrorist ja nuhkide poliitikat.

Siin tuleb kuulajate ees selgitada Eesti töörahwa klassiliste organisatsioonide tekkimist, seda olukorda, milles neil tuli töötada ja missugune töölisteorganisatsioonide taktika oli.

Kodanlus ei mõtelnudki nõukogude wabariigiga rahu tehes, et ta oma tööliiklasega saab rahu pidama.

„Päewaleht“ kirjutas peale rahu allakirjutamist: „... Läheb meil korda oma riiki ka sisemiselt kindlustada, mõistlikkude ja läbiwiidawate uuendustega igasugusel rahulolematusel pinda alt ära wõtta, siis wõib see rahu meile paremat tulewiku tuua.“

„Klassiwoitlust meie ja kodanluse wahel ei lõpeta ükski asutaw kogu ega rahu,“ kuulutasid kommunistid. „Wälise waenlase kadumisega algab siseine klassiwoitlus, kodusõda seda suurema hooga ja ägedusega, woitlus kuni „wõidurikka lõpuni“.

Paar kuud pärast Tartu rahutegemist, 1. mail 1920. a., korraldasid Tallinna töölistes suure meeleawalduserongikäigu. „Kommunist“ kirjutab peale esimest maid: „Kui lihunikud 1. mail siiski Tallinna tööliiklasele aadert ei lasknud, siis ainuüksi sellep., et proletariaadi kõige laiemad hulgad uulitsale tulid, rongikäigust osa wõtsid ja

oma kommunistlist eelwäge üksi ei jätanud. Kuid Tallinna proletariaadi woidu tuum peitub sügawamal. Eesti sotsiaaldemokraatline tööliste rahustajate partei oli sunnitud koju jääma, niisama kui kodanluski sel „riigipühal“ oma soojadesse pesadesse jäi.

Riigikogu walimiste ajal tuli see tööliiklase woit weel suuremal määral nähtawale. Walimiste kohta kirjutas „Kommunist“: „Riigikogu walimised sünniwad „rahu“ wahekordades, kus kodanline diktatuur ennast sõjariistus woitluse ja walge terrori abil ning temale soodsa rahwuswahelise seisukorra tõttu juba maksma on pannud. Neid wahekordi iseloomustab see, et 1) töörahwa rewolutsiooniline jõud ei ole weel kaswanud niiwõrd, et awalikku sõjariistus woitluse astuda oma riikliselt organiseeritud klassiwaenlasega ja 2) rahwuswaheline olukord Eesti kodanlusele alles tugewaks selgrooks on.“

Et otsustawat silmapiku lähendada ja proletariaadi woidule wiia, peab kommunistline partei kõik awaliku (legaalse) woitluse woimalused ja abinõud ära kasutama. Nende hulgas on ka riigikogu walimistest osawõtmine ja riigikogu kõnetool. Mitte uuendused, waid rewolutsioon — niisugune peab olema walimiste-aegne hüüdsõna.“

— Partei ei saanud oma nimekirjadega walimistele minna ja toetas sellepärast Tallinna proletaarlaste nimekirja, kes waatamata tagakiusamise peale siiski wiis saadikut riigikogusse wiisid.

Rewolutsioonilise parlamentarismi hüüdsõna teostasid Eesti proletaarlastes kommunistlise partei juhatusel kõige laialt laialt. Kommunistlise Internatsionaali teise hüüdsõna — töörahwa ühise waerinna — teostas Eestimaa Kommunistline Partei samuti ilma igasuguste kõrwalkaldumisteta, mida me harilikult Lääne-Euroopas mitte ei näe.

Ühise waerinna taktika arutamise juures tuleb tähelepanu selle peale pöörata, et see taktika Eestimaa Kommunistlise Parteile woimaldas laialt töörahwa hulka linnas ja maal oma mõju alla wõtta. Töötamine talurahwa

seas teostati just töörahwa ühise wæ-
rinna hüüdsõna kaudu.

Kirjandus:

1. „Klassiwoitlus“, 1920. a. 6, lk 97—98.
2. „Klassiwoitlus“, 12, EKP I kongressi manifest.
3. „Klassiwoitlus“, 44, 1923. a. „Kogukonna-walimised“, 45, lk 3—9.
4. Klassiwoitlus“, 47, 1924. a. lk 10—14.

D. Majandusline kriis ja
töörahwa woitlus 1924. a.

Kodanluse majapidamise sügawama kriisi tundemärgid tulid nähtawale juba 1923. a. lõpul ja muutusid iseäranis terawaks 1924. a., suwekuudel. Selle küsimuse all on tarwis näidata, misugune majandusline seisukord oli Eestis 1924. a. missuguses seisukorras olid töölisteorganisatsioonid 1924. aastaks ja missugune meeoleolu oli tekkinud maarahwal ühenduses maaseaduse teostamisega ja maksude suurendamise tagajärjel. 1924. a. algul oli Eestis ligi 300 mitmesugust töölisorganisatsiooni (töölisüh., spordiseltsid jne) umbes 25.000 liikmega. Peale selle teutses legaalne Tööliste Partei, kes täiesti Kommunistlise Internatsionaali alustel töötas.

Jaanuarikuul rüüstati töölisteorganisatsioonid ära. Wangistati kõik riigikogu ja omawalitsuste ühise wærinna tegelased. Kuid see ei murdnud weel tööliste woitlustahet. Waatamata raske kaotuse peale, mis sadandete paremate seltsimeeste reast wäljalõõmine ja kodanluse wanglastesse heitmine tõi, ei waiibunud tööliste woitlus; uued woitlejad astusid endiste asemele ja jatkasid poolelijäänud tööd. Töölisühisus kerkis uuesti ellu.

1924. a. oli Eesti tööliklass paremini kui kunagi enne organiseeritud. 1920. aastast kuni 1924. a., kus kodanluse poolt kõige laiaulatuslisem „kommunistide likwideerimine läbi wiidi“ („95“ ja „149“ protsessid), tegi Eesti tööliklass ühes maatöörahwaga suure woitluskooli läbi. Niipalju kui selle ajajärgu kohta andmeid saab „Klassiwoitlusest“ ja mujalt wäljaannetest, peab neid tähepanelikult uurima, sest ainult seda rewolutsioonilise liikumise tõusuaega tundes wõib aru saada sel-

lest, mis sundis Eesti töölisi 1. detsembril sõjariista kätte haarama, et kodanlust kukutada.

Tuleb tundma õppida neid materjaale, mis objektiivse iseloomustuse annawad selleaegsest liikumisest, kodanluse majanduslisest ja poliitilisest mädanemisest, sellest woitlusest, mida pidas töörahwas oma õiguste eest, täiesti kõrwale jättes neid waeluse all olewaid küsimusi 1. dets. üle, mis üksikute seltsimeeste poolt üles tõsteti. Siin peab parteikooli juhataja oskama objektiivselt kogu rewolutsioonilist woitlust Eestis siduda selle suure woitlusega, mida tööliklass oma lõpulikuks wabastamiseks peab ja mis sõjariistus kokkupõrkamistele wiib, mida mitte ainult selles teadmises ei alustata, et wõit kindel on, ehk sellepärast ära ei jäeta, et kaotus wõimalik, waid mis rewolutsioonilise liikumise paratamata tagajärg on.

Huwitaw on sellejuures tähelepanna, mis Lenin 1916. a. Iiri rahwuslaste ülestõusmise kohta kirjutab, mida mõned kommunistid, (näit. sm. K. Radek, kelle wastu artikkel kirjutatud) „mässuks“ nimetasid.

„Mässust“ wõib teaduslises mõttes ainult siis kõnelda, kui ülestõusu katse peale wandeseltslaste ringi ehk pool hullumeelsete inimeste mitte midagi muud ei awaldanud, hulkades mingisugust poolehoidu esile ei kutsunud. Iiri rahwusline liikumine, mille seljataka aastasajad, käis läbi rea mitmesuguste ajajärgude ja klasside huwide ühendamise, see liikumine awaldus, muuseas, Iiri hulgalise kongressi korraldamises Ameerikas, kes Iiri iseseiswuse poolt oli; siis osa linna wäikekodanluse ja osa tööliste woitluses, kauaaegses hulgalises kihutustöös, meeleeawaldustes, ajalehtede ärakeelamises jne. Kes niisuguse ülestõusmise „mässuks“ nimetab, see on kas kõige õelam reaktionäär wõi wõimatu tähenärija, kes ei oska endale sotsiaalset rewolutsiooni — kui elawat nähtust ette kujutada“. (Lenin, XIII, lk 430) „Kes puhast“ sotsiaalset rewolutsiooni ootab, see ei näe teda ialgi. See on rewolutsionäär sõnades, kes aru ei saa tõelisest rewolutsioonist“ (Seals.,

lk 432). „Meie oleksime wäga pahad rewolutsionäärid, kui me proletariaadi suures wabaduswõitluses sotsialismi eest ei oskaks igasugust rahwa liikumist kasutada imperialismi üksikute nõrkade külgede wastu, et wahekorda terawamaks muuta ja kriisi laiendada“ (sealsamas).

Kirjandus:

1. „Klassiwõitlus“ nr 50, 1925. a. lk 13-16 ja nr 51, lk 10—12 „E. t. organiseeritud jõud“.
2. „Klassiwõitlus“ 59—60, art. „Töörahw ajakirjandus“ iseseiswas „Eestis“.
3. „Klassiwõitlus“ 52, art. „Miks me kaotasime“.
4. „Klassiwõitlus“ 58, 1925. a. lk 12-14.

E. Töölisliikumine peale 1924. a.

1925. a. oli Eesti töörahw wõitluses pöörase walge terrori ja kodanluse meeletu kättemaksu aasta. Rewolutsioonilised legaalsed töölisteorganisatsioonid puudusid. Kommunistline partei jõudis sügawal pöranda all siiski ennast alal hoida ja töölisliikumist juhtida. Üksmeeles koonduwad puutumata jäänud töölised kommunistlise partei ümber; ei raske kaotus ja metsik terror suuda kommunistliste tööliste ühtsust murda. Eesti tööliklassi ja rewolutsioonilise talurahwa ridadesse ei leia pinda lahkeliid, samuti kui ei leia poolehoidu sotside silmamoõnõtsused. Tähepanekut tuleb siin selle peale juhtida, et 1925. a. lõpul ja kogu 1926. a. kestab organiseerimisetöö ametiühisuste korraldamise alal. Töölised hakkawad ikka suuremal määral sotside poolt asu-

tatud ühisustesse minema, et neid töölisteks töölisteorganisatsioonideks muuta. Sotsid teewad katset ametiühisusi Amsterdami lipu alla tassida, kuid töölised lükkawd selle küsimuse „edasi“: eks näe, missugusesse Internatsionaali peab ühinema. Eesti tööliste rewolutsioonilised traditsioonid jääwad püsima.

Juba 1925. a. kutsub partei töölisi oma ridade koondamisele. Eestimaa Kommunistlise Partei konwerents 1926. aastal wõtab partei edaspidise taktika kohta rea tähtsaid otsuseid wastu. Partei kutsub üles selgitustööle selle umbusalduse ja eksliku waate kaotamiseks, mis mõnel pool proletaarlastel sotside poolt asutatud ühisuste wastu olemas ja mille pärast osa rewolutsioonilisi töölisi neid ühisusi boikoteerib. Ühise wäerinna taktika kohta ütleb partei oma otsustes, et ka edaspidi peab see (ühise wäerinna taktika) üheks abinõuks jääma, mille abil meie partei kogu töörahw usku oma klassijõusse tõstab ja sotside äraandlikku poliitikat paljastab. Proletariaadi wõit Eestimaal ei wõi olla püsiw ja mõeldaw ilma kehwikute ja wäikemaaomanikkude toetuseta ning keskmikkude erapooletuseta. Sellepärast on EKP üks tähtsamatest ülesannetest külas klassiwõitluse arendamine, töörahw koondamine partei ümber ja nende kaswatamine proletariaadi diktuura teostamiseks ja toetamiseks.

Kirjandus:

1. „Klassiwõitlus“ nr 74-75 „Pärast demokraatliisi walimisi“.
2. „Kommunist“, EKP. kk. häälekandja, 1926, 1927.

Andres Puri

Kes Eesti töölistest ei tunneks Andres Puri, seda kohtuprotsesside „kangelast“, kes alati platsis on, kui tarwis töölistele köit keerutada. Meie nägime wiimases Eesti nuuskurite protsessis Leningradis, missugust mädanud, kaelakohtulist ollust Eesti „demokraatia“ töörahw wastu wõitlemiseks tarwitab. Selle Eesti riigitugede musta kaelakohtulist minewikku tõendab ka kirjawahetus A. Puri kohta, mis meile 1917. a. Riia

õpekonna kuratori asjaajamise wastu wõtmisel juhtumisi kätte puutus ja millest alamal mõned wäljawõtted toome.

Need teated ei peaks ka sealpool Narwa jõge kahtlust äratama, sest antud kuupäewade ja numbrite järele wõidakse seal need dokumendid üles otsida ja järele waadata. Olgu weel tähendatud et Wändra kiriklaste kaebtuskiri A. Jürgensteini kirjutatud oli ja tema siis asja wõib tõendada.

Wändra kihelkonna esitajate allkirjadega¹ saadeti 24. novembril 1905. aastal hariduseministrile alandlik palwekirja, milles kohaliku rahwakoolide-inspektori Prosshläkowi peale kibedalt kaewati, et ta suur koolide waenlane on, kooliõpetajaid igal moel taga kiusab jne. Terwes reas punktides loeti inspektori süüteud üles. Kaebtuse punkt nr wiis ütleb:

„Inspektor Prosshläkow ei kinnitanud kooliõpetajat Andres Puri, keda Uue-Wändra wolikogu Woiero kooli peale õpetajaks walis, ametisse... Inspektor ei kinnitanud Puri sellepärast, et tal ei olewat kooliõpetaja õigusi (inspektori kiri 8. oktoobrist 1905. a. nr 1427), ehk küll Puril tunnistus on, et ta eduga pedagoogikakursuse läbi on teinud, missugune tunnistus talle õiguse annab Riia õperingkonna wallakoolides ametit pidada.“

Selle Wändra meeste kaebtusekirja peale nõuti inspektor Prosshläkowilt seletust. Inspektor andis wastuse 10. aprillil 1906. aastal nr 484 all, milles ta seletab, et Wändra meeste kaebtused liialdusi sisaldawad, mille üle selgusele wõida jõuda pealemuu sel teel, kui üksikuid ettetoodud juhtumisi õieti walgustada. Inspektor annabgi siis iga ettetoodud loo üle seletust. Wändra punkti kohta kirjutab ta:

„5) Andres Puri, kelle Uue-Wändra walla wolikogu 29. septembril Woiero kooli õpetajaks walis, ei kinnitanud ma sellesse ametisse, sest et Puri oma kooliõpetajatunnistusi oli wõltsinud ja üleüldse wilets kooliõpetaja on. Uue-

¹ Kiriku hoolekandja E. parun Huene, konwendisaadik Adolf Linde, Wana-Wändra mõisa omanik A. von Brevern, Uue-Wändra mõisa eest A. E. Holz, pastor R. Hörschelmann ja 11 kirikuwõõrmündrit: M. Lipo, R. ja M. Starrköpfiid ja teised.

Wändra wallawalitsus kaebas juba kord 19. oktoobril 1905. aastal nr 2324, minu peale Liiwimaa rahwakoolide-direktorile, et ma seadusewastaselt A. Puri ametisse kinnitamata olewat jät-nud; oma kirjas 16. novembrist 1905. a. nr 1726 seletasin ma, 12 dokumenti oma seletusele juure lisades, missugustel põhjustel A. Puri ametisse kinnitamata jäi. Kirjaga 20. novembrist 1905. aastal nr 3750 teatas siis Liiwimaa rahwakoolidirektor mulle, et Jõhwi ministeeriumikooli juures asuwa pedagoogikaklassi lõpetaja Andres Puri ei wõi Woiero wallakooli õpetajaks kinnitatud saada, kuna tema senine ametipidamine Wiljandi raiooni Tarwastu kihelkonna Wooru wallakoolis, kust ta elanikkude nõudel inspektori poolt kõrwaldati, puudulik ja eluwiis kõlbmata oli, nagu ka sellepärast, et A. Puri oma dokumentides wõltsimisi ja mahakraapimisi (подделки и подчистки) ette wõttis, mida ta hiljem ka ei sаланud ja neid oma palwekirjas ise pettuseks nimetas. Selle kõige tõenduseks lisan siia juure salakirjad: a) Wiljandi raiooni rahwakoolideinspektorilt 4. ja 10. detsembrist 1905. a. nr 1582 ja 1605 ja b) Porhowi kreisi rahwakoolideinspektorilt 5. novembrist 1905. a. nr 953 ja peale selle A. Puri palwekirjad 3., 5. ja 7. oktoobrist 1905. a. Julgen arwata, et inimene, kes oma dokumentide wõltsimisega ja puhastamisega toime saab, üleüldse rahwakooliõpetajaks ei wõi olla.“

Muidugi, seal kus Pätsid, Piibud ja Puusepad pukis istuwad, on loomulik ja arusaadaw, et aiste wahel seesugused kärnased loomad tiriwad, nagu Purid ja Kriisad. Niisama arusaadaw ja selge on aga ka, et läbi mädanenud peab olema see „riiklus“ ise, mis ennast seesuguse mädanuse najal püiab püsti hoida. W.

„Klassiwoitluse“ nr 82-83 — april-mai — ilmub kaksik-numbrina aprili lõpul mai-pühadeks. „Klassiwoitluse“ tellimise hind 2 rbl 40 kop. aastas, 1 rbl 20 kop. 1/2 aastas ja 60 kop. 1/4 aastas. Kaksiknummer maksab 50 kop. ja üksik nr (suuruse järele) vähemalt 25 kop. Aadress: Ленинград, Фонтанка 53, „Классивыйтлус“ (ehk „Кюльвая“). Tel. 5-97-54

Kommunistilise Internatsionaali Eesti sektsiooni väljaanne. Wastutaw toimetaja H. Pöögelmann

Тип. Лен. Горн. Инст., Вас. Остр., 1 лин. 52. — Ленинградский Гублит № 35656. Тираж 2000

Hind 25 kop.

Riigiraamatukogu

ESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU